

Artykuły

Zeszyty Naukowe KUL 64 (2021), nr 1–2 (253–254)

DOI: 10.31743/znkul.13486

KRZYSZTOF MOTYKA*

W służbie wartości Ks. prof. Jan Szymczyk (1963–2020)

Nad ranem 15 listopada 2020 r., w 58 roku życia i 32 roku kapłaństwa, w szpitalu w Lublinie zmarł Przewodniczący Rady Naukowej „Zeszytów Naukowych KUL” ks. dr hab. Jan Szymczyk, prof. KUL, Kierownik Katedry Struktur, Procesów Społecznych i Pracy Socjalnej, od zaledwie półtora miesiąca Dyrektor Instytutu Nauk Socjologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Zostawił w smutku swoich mistrzów, współpracowników, kolegów i studentów, gdyż wszyscy ceniliśmy Go za naukową solidność, profesjonalizm i zaangażowanie, za Jego życzliwość, wrażliwość i skromność.

Jan Szymczyk urodził się 19 czerwca 1963 r. w Nowym Mieście nad Pilicą, w głęboko religijnej rodzinie Stanisława i Stanisławy z d. Gawryś, prowadzących własne gospodarstwo rolne¹. Wychowywał się w rodzinnej Kadzi, należącej do parafii św. Macieja Apostoła w Kłwowie, który na mocy przywileju lokacyjnego nadanego jego właścicielowi przez Władysława Jagiełłę od 1413 r. miał status miasta, utracony w ramach represji popowstaniowych w 1869 r. Mając 8 lat,

* Dr hab. Krzysztof Motyka, prof. KUL – Instytut Nauk Socjologicznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, e-mail: kmotyka@kul.pl, ORCID: 0000-0002-8805-7495.

¹ Ks. S. Plusa, *Homilia podczas mszy św. pogrzebowej Jana Szymczyka*, <https://diecezja.radom.pl/pogrzeb-sp-ks-prof-jana-szymczyka/> (dostęp: 17.09.2021). Biografię J. Szymczyka omawiam głównie w oparciu o ww. homilię oraz: Archiwum Uniwersyteckie KUL, Wydział Nauk Społecznych, Akta osobowe studentów, Szymczyk Jan, ks. (1992–1996), sygn. NS 43702 (dalej: AU KUL, WNS); Archiwum Uniwersyteckie KUL, Referat Personalny, Akta osobowe pracowników, Szymczyk Jan, ks., sygn. A-2906 (dalej: AU KUL, RP); *Życiorys ks. dra Jana Szymczyka*, „Kronika Diecezji Radomskiej” 1996, nr 2/3, s. 299; Szymczyk Jan, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, red. E. Gigilewicz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018, s. 446.

Janek stracił ojca i z czasem to właśnie Jemu przyszło go zastępować, jako najstarszemu z trzech synów państwa Szymczyków. Edukację podstawową pobierał w pobliskim Sulgostowie, a następnie w Klwowie. Kontynuował ją w liceum ogólnokształcącym w Przysusze, które ukończył w 1983 r., ale jeszcze przed maturą został jednym z laureatów – być może najmłodszym – Nagrody Pokojowej im. o. Maksymiliana Kolbego i Reinholda Schneidera za 1982 r. przyznanej mu przez hamburską Fundację Reinholda Schneidera za esej nadesłany na konkurs „O miłosierdziu Bożym i o sprawiedliwości ludzi”. Wtedy po raz pierwszy znalazł się w murach naszej uczelni, bo właśnie tu 26 marca 1983 r. odbyła się, z udziałem prezydenta fundacji i attaché kulturalnego ambasady RFN w Polsce, uroczystość wręczenia nagród².

Po maturze Janek planował podjąć studia dziennikarskie na Uniwersytecie Warszawskim, jednak po rozmowie ze swoim katechetą ks. Edwardem Poniewierskim, późniejszym kanclerzem Kurii Diecezji Radomskiej, odpowiedział na głos powołania i wybrał studia filozoficzno-teologiczne w afiliowanym przy KUL Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu³. Przykładał się do nich bardzo solidnie, skoro z 43 ocen, jakie otrzymał, 31 to bardzo dobry⁴. Seminarium ukończył 30 maja 1989 r., broniąc na Wydziale Teologicznym KUL pracę magisterską pt. *Prawa osobowe człowieka w świetle encyklik społecznych Jana Pawła II*, przygotowaną pod kierunkiem ks. prof. Stanisława Kowalczyka⁵. W prawach człowieka ks. Jan Szymczyk widział współczesny „znak czasu”, ale też „wyzwanie dla Kościoła i test na jego wiarygodność”⁶. Szczególną uwagę poświęcił Jana Pawła II wizji praw człowieka, jej związkom z koncepcją człowieka i chrześcijaństwem, korelacji uprawnień i obowiązków, współzależności i jedności praw człowieka, wreszcie – roli postaw w ich urzeczywistnianiu. Skłaniał się bardziej ku wywodzeniu praw człowieka z jego przyrodzonej godności niż z jego natury czy z prawa naturalnego, upatrując podobnej preferencji w nauczaniu Jana Pawła II⁷, a spośród praw człowieka najwięcej miejsca poświęcił prawu do życia i prawu do rozwoju.

Dziesięć dni przed uzyskaniem magisterium Jan Szymczyk w katedrze radomskiej z rąk bp. Edwarda Materskiego przyjął święcenia kapłańskie. Przez

² J. Cieszkowski, *Diariusz wydarzeń uniwersyteckich: styczeń – marzec 1983*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1983, t. 26, nr 1, s. 94–95; J.C., *Nagroda Pokojowa im. św. o. Maksymiliana Marii Kolbe i Reinholda Schneidera*, „Biuletyn Informacyjny KUL” 1983, nr 1–2, s. 135–136.

³ Ks. S. Płusa, *Homilia podczas mszy św. pogrzebowej Jana Szymczyka...*

⁴ AU KUL, WNS, WSD w Sandomierzu, Zaświadczenie o odbytych studiach.

⁵ AU KUL, WNS, *Prawa osobowe człowieka w świetle encyklik społecznych Jana Pawła II*, Lublin 1989, praca magisterska, mps, ss. 85.

⁶ Tamże, s. 3, 1.

⁷ Tamże, s. 11. Ale w późniejszych pracach wskazywał zarazem na komplementarność tych ujęć i definiował prawa człowieka jako „uprawnienia, uniwersalne i niezbędne, wynikające z prawa naturalnego i oparte na osobowej godności człowieka”, zob. niżej przyp. 15, s. 214.

kolejne 4 lata pracował jako wikariusz w parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Radomiu, gdzie prowadził założoną przez siebie i przez siebie kierowaną Wspólnotę Teatralną im. ks. Jerzego Popiełuszki, z którą zrealizował, niekiedy także jako aktor, kilkanaście spektakli⁸. Jak wspominają uczestnicy Wspólnoty, był On wówczas dla nich i wielu innych młodych ludzi w parafii, którzy wchodzili w dorosłe życie, prawdziwym mistrzem posiadającym dar przyciągania do Kościoła. W latach 1992–1996 Jan pełnił funkcję diecezjalnego duszpasterza tamtejszego środowiska akademickiego, wykładając ponadto w ramach duszpasterstwa m.in. problematykę historii idei, katolickiej nauki społecznej, kulturoznawstwa, socjologii massmediów. Prowadził także w miejscowej Wyższej Szkole Inżynierskiej (obecnie Uniwersytet Techniczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego) zajęcia z etyki społecznej.

W okresie radomskim ks. Jan realizował swą młodzieńczą pasję dziennikarską, m.in. jako sekretarz Biura Prasowego wizyty Jana Pawła II w Radomiu w czerwcu 1991 r., członek redakcji tygodnika diecezjalnego „Ave”⁹ i współtwórca powstałej w grudniu 1993 r. pierwszej w tym mieście niepublicznej rozgłośni radiowej – Radia Ave, którego kontynuatorem od 2003 r. jest Radio Plus Radom. W latach 1992–1996 pełnił także funkcję diecezjalnego duszpasterza ds. środków społecznego przekazu¹⁰, a w 1995 r. Rada Miejska Radomia wybrała go na członka Rady Programowej Radia Radom¹¹. Dziennikarstwo było jednym z najważniejszych elementów Jego ówczesnej autoidentyfikacji – na okładce Jego pierwszej książki, zbioru w części już publikowanych tekstów, *Patrząc na ten świat*¹², przedstawiony został jako „dziennikarz w sutannie”. Wśród zawartych w książce opracowań, publicystycznych, popularnonaukowych i naukowych, na przywołanie zasługują krótki artykuł z 1986 r. poświęcony niemieckiemu intelektualistom, jednemu z duchowych przywódców opozycji antyhitlerowskiej Reinholdowi Schneiderowi, będący debiutem publikacyjnym młodego Jana Szymczyka¹³, oraz Jego pierwsza publikacja o walorach naukowych dotycząca

⁸ Np. *Puchar sumienia*, Karola Wojtyły *Przed sklepem jubilera czy Misterium teatralne* „W imieniu dziecka poczętego” według Jego własnego scenariusza i w Jego reżyserii. Niektóre ze spektakli były prezentowane w kilku innych parafiach diecezji radomskiej. Por. AU KUL, RP, J. Szymczyk, *Życiorys naukowy* (01.03.2006, w związku z postępowaniem habilitacyjnym), s. 1. Jak podaje *Życiorys ks. dra Jana Szymczyka*, spod jego pióra wyszły też scenariusze filmowe, na podstawie których zrealizowano filmy dokumentalne.

⁹ Jego nazwisko znajduje się w stopce redakcyjnej pisma począwszy od nr. 1 (Boże Narodzenie 1992) do nr. 25 (28 listopada 1993).

¹⁰ Szymczyk Jan, w: G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Katolicka Agencja Informacyjna, Warszawa 1996, s. 367; *Oplatek dziennikarski w Radomiu*, „Słowo – Dziennik Katolicki” 1994, nr 13, s. 7; *Dziennikarski oplatek*, „Słowo Ludu – Wydanie Radomskie” 1994, nr 6 (13409), s. 1.

¹¹ *Życiorys ks. dra Jana Szymczyka...*; Szymczyk Jan, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL...*

¹² *Patrząc na ten świat*, [b.w.], Radom 1991.

¹³ Reinhold Schneider – *myśliciel również na dziś*, „Niedziela” 1986, nr 47, s. 5, 7.

społecznego nauczania Sługi Bożego ks. Romana Kotlarza, niezłomnego kapłana, prześladowanego przez radomską bezpiekę¹⁴.

W 1992 r. ks. Jan Szymczyk, już na stałe, związał się z KUL, rozpoczynając kurs doktorancki na ówczesnej Sekcji Społecznej Wydziału Nauk Społecznych. Był solidnym doktorantem – przewidziane programem kursu przedmioty, z wyjątkiem lektoratu języka niemieckiego, zaliczył na ocenę bardzo dobry. Zwieńczeniem studiów doktoranckich ks. Jana był doktorat nauk humanistycznych w zakresie socjologii nadany uchwałą Rady WNS 25 czerwca 1996 r. na podstawie pracy pt. *Zasada dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli Szkoły Lubelskiej*¹⁵, przygotowanej na seminarium filozofii społecznej pod kierunkiem ks. prof. S. Kowalczyka, a zrecenzowanej przez ks. prof. Witolda Zdaniewicza i ks. dr. hab. Franciszka Kampkę. W opinii pierwszego z recenzentów doktorant „skonstruował logiczny i wyczerpujący schemat” analizowania dobra wspólnego i z powodzeniem zastosował go do analizy dorobku pięciu przedstawicieli Lubelskiej Szkoły Katolickiej Nauki Społecznej: Czesława Strzeszewskiego, ks. Józefa Majki, ks. Jana Kruciny, ks. Joachima Kondzieli i ks. Władysława Piwowarskiego¹⁶. Warto podkreślić, że rozprawa doktorska Jana wskazywała także na walor aplikacyjny, „aksjologiczno-pragmatyczny” analizowanego w niej ujęcia zasady dobra wspólnego, szczególnie ważny wówczas z uwagi na – jak to sam określał – dominację, także wśród polskich elit politycznych, myślenia indywidualistycznego nad myśleniem w kategoriach dobra wspólnego¹⁷. Taki walor miały także niektóre z Jego ówczesnych publikacji, w tym artykuł *Jakie państwo: opiekuńcze czy pomocnicze?*¹⁸, za który w 1993 r. otrzymał nagrodę Fundacji im. Marii Księżopolskiej-Strzeszewskiej¹⁹.

Z początkiem roku akademickiego 1996/1997 Jan Szymczyk został zatrudniony w kierowanej przez ks. S. Kowalczyka Katedrze Filozofii Społecznej Instytutu Socjologii KUL na stanowisku asystenta, a rok później adiunkta. W kolejnych latach na bazie doktoratu opublikował szereg ważnych artykułów naukowych

¹⁴ *Posługa słowa i modlitwy – społeczne nauczanie ks. Romana Kotlarza w kontekście „wydarzeń radomskich”*, „Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego” 1990, t. 27, z. 1–2, s. 85–97. Do publikacji o charakterze naukowym należy zaliczyć pierwsze dwa rozdziały książki stanowiące w większości przedruk, niekiedy zmodyfikowany, odpowiednich części pracy magisterskiej J. Szymczyka.

¹⁵ AU KUL, WNS, J. Szymczyk, *Zasada dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli Szkoły Lubelskiej*, Lublin 1996, rozprawa doktorska, mps, ss. 310.

¹⁶ AU KUL, WNS, W. Zdaniewicz, *Recenzja rozprawy doktorskiej Jana Szymczyka*, s. 8.

¹⁷ AU KUL, WNS, J. Szymczyk, *Zasada dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli Szkoły Lubelskiej*, s. 301.

¹⁸ *Jakie państwo: opiekuńcze czy pomocnicze?*, „Chrześcijanin w Świecie” 1993, R. 23, nr 2, s. 209–230. Szczegółowo omawia go M. Habowski, *Między rodziną a państwem. Struktury pośrednie w świetle prasy katolickiej w Polsce (1989–1995)*, Oficyna Wydawnicza „Arboretum”, Wrocław 2006, s. 17–32.

¹⁹ *Konkurs*, „Przegląd Uniwersytecki” 1993, R. 5, nr 4, s. 24.

dotyczących dobra wspólnego²⁰, jak również opracowań podejmujących nową problematykę²¹, w tym socjologiczno-aksjologiczną²². Ciągłość i zmianę poszukiwań naukowych Jana Szymczyka odzwierciedla Jego pierwsza w pełni tego słowa znaczeniu książka naukowa *Odkrywanie wartości. Z problematyki socjologiczno-aksjologicznej*²³, której pierwszy rozdział dotyczy podstawowych zasad etyczno-gospodarczych, a dwa następne relacji między wartościami a sferą społeczno-kulturową i sferą społeczno-polityczną. Najważniejszym punktem odniesienia są w niej z jednej strony poglądy przedstawicieli Szkoły Lubelskiej i Jana Pawła II, z drugiej zaś koncepcje Stanisława Ossowskiego, które z początkiem XXI w. stały się głównym przedmiotem badawczym J. Szymczyka.

Habilitację w zakresie socjologii, specjalność socjologia wartości, uzyskał uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych 8 marca 2007 r. na podstawie dorobku naukowego, w tym w szczególności obszernej rozprawy pt. *W świecie ludzkich kreacji. Stanisława Ossowskiego koncepcja rzeczywistości społecznej*. Jej przedmiotem uczynił J. Szymczyk, inaczej niż w rozprawie doktorskiej, koncepcje uczonego spoza tradycji intelektualnej, którą się do tej pory zajmował i do której należy Go zaliczyć, klasyka polskiej socjologii, a przy tym lewicowego liberała, zmarłego w roku urodzin Jana²⁴. Jako recenzenci w przewodzie habilitacyjnym udział wzięli wybitni profesorowie socjologii: Janusz Goćkowski, Jerzy Szacki, Włodzimierz Wesołowski i Włodzimierz Winclawski. Najbardziej krytyczny w ocenie dorobku J. Szymczyka był prof. W. Wesołowski, który jednak chwalił habilitanta za podjęcie tematu i przyznawał, że rozprawa na ogół „wiernie”, „dość dobrze i przystępnie” przedstawia dorobek S. Ossowskiego²⁵. Prof. J. Szacki określił rozprawę jako „wyjątkowo okazałą”, „imponującą nie

²⁰ Zob. zwłaszcza *The Lublin School Representatives' Approach to the Normative Character of the Common Good*, w: *Ku prawdzie we wspólnocie człowieka i Boga. Studia dedykowane ks. Stanisławowi Kowalczykowi*, red. E. Balawajder, P. Nitecki, A. Jabłoński, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Sandomierz 1997, s. 289–300; *Immanentny i instrumentalny aspekt dobra wspólnego*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1998, t. 26, z. 1, s. 157–170; *Hierarchiczny charakter dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli szkoły lubelskiej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1999, t. 27, z. 1, s. 33–49; *Dobro wspólne a prawa człowieka w ujęciu przedstawicieli lubelskiej szkoły katolickiej nauki społecznej*, w: *Pomiędzy etyką a polityką. 80 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1918–1998)*, red. E. Hałas, Lublin 1999, s. 277–297.

²¹ *Koncepcja ładu porozumień międzygrupowych w ujęciu Stanisława Ossowskiego*, „Zeszyty Społeczne KIK” 2001, R. 9, nr 9, s. 149–158; *Uwarunkowania współczesnej polskiej socjologii*, „Studia Diecezji Radomskiej” 2002, t. 4, s. 355–364.

²² *Rozumienie wartości w pismach Stanisława Ossowskiego*, „Summarius” 2001/2002, R. 30/31, s. 53–73; *Aksjologiczno-socjologiczne elementy sztuki w pismach Stanisława Ossowskiego*, „Kultura i Społeczeństwo” 2003, nr 2, s. 51–70.

²³ *Odkrywanie wartości. Z problematyki socjologiczno-aksjologicznej*, Polihymnia, Lublin 2004.

²⁴ Zob. np. *Ossowski z perspektywy półwiecza*, red. A. Sułek, Oficyna Naukowa, Instytut Socjologii UW, Warszawa 2014.

²⁵ AU KUL, RP, rec. W. Wesołowskiego, s. 1, 11.

tylko rozmiarem” i podkreślał, że zawiera ona „staranną rekonstrukcję” i „samodzielną interpretację na tle socjologii XX wieku” poglądów S. Ossowskiego na niemal wszystkie interesujące habilitanta problemy zasadnicze i „nie ma w niej ani śladu uproszczeń i pobieżności w potraktowaniu tematu”²⁶. Recenzent dostrzegał także krytyczny obiektywizm J. Szymczyka, zasługujący na szczególnie podkreślenie z uwagi na Jego zupełnie inny niż S. Ossowskiego światopogląd, oraz fakt, że rozprawa wprowadza czytelnika w samo centrum dyskusji „i o historii nauk społecznych, i o ich całkiem współczesnych dylematach, i o tym, dlaczego te dylematy nie zostały rozstrzygnięte”, co uznał za „ogromną zasługę jej autora”²⁷. Z pozostałych publikacji J. Szymczyka warszawski socjolog wysoko ocenił książkę *Odkrywanie wartości*, wskazując na zawarte w niej „całkiem interesujące” rozważania na temat dobra wspólnego oraz „godne uwagi jako próba przejścia od ogólnych zasad katolickiego nauczania społecznego do jak najbardziej praktycznych i aktualnych zagadnień Polski współczesnej” refleksje o państwie i demokracji, pod wieloma względami wytrzymujące porównanie z tekstami „bardziej renomowanych autorów”²⁸. Również prof. J. Goćkowski uważał *Odkrywanie wartości* za „cenny składnik”²⁹ dorobku J. Szymczyka, podobnie jak kolejną Jego książkę *Pomiędzy marzeniami a faktami*³⁰, która – jak pisał – „zasługuje na uznanie jako świadectwo wyobraźni i nastawienia habilitanta – jego orientacji epistemologicznej i aksjologicznej”³¹. Kilukrotnie komplementował także rozprawę habilitacyjną J. Szymczyka, widząc w niej m.in. świadectwo erudycji oraz analitycznych i interpretacyjnych kompetencji autora³². W kilku kwestiach szczegółowych, co naturalne, J. Goćkowski formułował argumenty krytyczne, ale – jak to ujął w konkluzjach recenzji – „jest o czym i z kim dyskutować”³³. Prof. W. Winclawski, którego recenzja niemal w całości dotyczyła doskonale – jak ją określił – rozprawy habilitacyjnej J. Szymczyka, podobnie jak J. Szacki wskazywał na otwartość autora na dialog z odmiennymi stanowiskami i doceniał, że mimo ogromnej różnicy światopoglądowej, dzielącej go od S. Ossowskiego, zdobył się On na „obiektywizm poznawczy, co (...) nie przychodzi łatwo przedstawicielom nauk społecznych, zwłaszcza osobom o wyraźnie skryształizowanym poglądzie na świat”³⁴. W podsumowaniu recenzent dał wyraz przekonaniu, że rozprawa habilitacyjna J. Szymczyka, do-

²⁶ Tamże, rec. J. Szackiego, s. 2, 4.

²⁷ Tamże, s. 3, 4.

²⁸ Tamże, s. 6.

²⁹ Tamże, rec. J. Goćkowskiego, s. 3.

³⁰ J. Szymczyk, *Pomiędzy marzeniami a faktami. Szkice socjologiczne*, Norbertinum, Lublin 2005.

³¹ Rec. J. Goćkowskiego, s. 3.

³² Tamże, s. 6, 7.

³³ Tamże, s. 8.

³⁴ AU KUL, RP, rec. W. Winclawskiego, s. 3.

wodząca Jego bardzo dobrego przygotowania filozoficznego i socjologicznego oraz dużej kultury metodologicznej, jest „wydarzeniem w socjologii polskiej, a jej autor staje się socjologiem, który bez wątpienia odgrywał będzie ważną rolę w socjologii polskiej”³⁵.

Kolejne lata potwierdzały tę prognozę. W 2007 r. ks. J. Szymczyk objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Socjologii Ruchów Społecznych, przemianowanej rok później, po połączeniu z Katedrą Makrostruktur Społecznych, na Katedrę Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych, a w 2020 r. na Katedrę Struktur, Procesów Społecznych i Pracy Socjalnej. Od 2009 r., z krótką przerwą, zatrudniony był na stanowisku profesora nadzwyczajnego, na które z całą pewnością zasługiwał, zarówno jako wytrawny badacz, autor ważnych publikacji, jak i sumienny dydaktyk oraz organizator życia naukowego.

Zainteresowania i badania naukowe J. Szymczyka obejmowały szereg dyscyplin, obszarów i zagadnień, ale jak się zdaje, w ich centrum znajdowały się wartości i socjologia wartości. Pisząc o roli kategorii aksjologicznych w wyjaśnianiu zjawisk społecznych, podkreślał, że „nie sposób zrozumieć żadnej sfery życia społecznego, jeśli nie weźmie się pod uwagę wartości”³⁶. Stąd też w badaniach, publikacjach, dydaktyce i pracach dyplomowych w ramach kierowanej przez Niego katedry jako perspektywę teoretyczno-eksploracyjną wielokrotnie przyjmowano właśnie „optykę z zakresu socjologii wartości”³⁷. W tekście wprowadzającym do I tomu stworzonej przez siebie i przez siebie redagowanej serii wydawniczej *Studia nad wartościami. Perspektywa socjologii makrostruktur i ruchów społecznych*, określając perspektywę aksjologiczną jako jedną z najistotniejszych w socjologii, pisał, że „socjologiczne obserwacje – prowadzone z punktu widzenia wartości (ich deklarowania, a zwłaszcza uznawania i internalizowania) – dostarczają wielu cennych informacji na temat jakości różnych form i struktur życia publicznego (...). W wielu przypadkach akceptowany zbiór (...) wartości przekłada się (...) na afirmowany styl życia, mentalność oraz określoną tożsamość społeczną i strategię działania różnych (...) aktorów społecznych”³⁸. Spośród różnych ujęć wartości najbliższe J. Szymczykowi jako socjologowi było ujęcie podmiotowo-przedmiotowe, które określał także jako relacjonalne czy relacjonistyczne, będące kompromisem między ujęciami obiektywistycznymi i subiektywistycznymi. W tym ujęciu „wartość jest (...) wynikiem relacji do-

³⁵ Tamże, s. 7, 8.

³⁶ J. Szymczyk, *Odkrywanie wartości...*, s. 120.

³⁷ Tenże, *Katedra Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych. W stronę realizacji zasady komplementarności*, w: *Tradycja i współczesność. 90 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. S. Fel, J.P. Gałkowski, J.M. Zabielska, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 146–147.

³⁸ J. Szymczyk, *Zamiast wprowadzenia. O Katedrze Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych*, w: *Wartości – interesy – struktury społeczne. Uwarunkowania ludzkiej kreatywności i partycypacji w życiu publicznym*, Norbertinum, Lublin 2010, s. 6–7.

znającego i aktywnego podmiotu wobec pewnych przedmiotów (obiektów). Kategorie aksjologiczne mają więc podwójny fundament bytowy: są osadzone w podmiotowej rzeczywistości człowieka (np. w jego świadomości) oraz w pozapodmiotowo istniejących stanach rzeczy. Przy czym te ostatnie są obdarzane mianem „wartości” przez ludzkie doświadczenie”³⁹.

Perspektywę aksjologiczną J. Szymczyk łączył z „orientacją na zasadę komplementarności”, to jest uwzględnianiem różnych perspektyw badawczych, w czym upatrywał On specyfikę swojej katedry⁴⁰ i w której prezentacji mimochodem wyraził pogląd na temat głównego przedmiotu materialnego socjologii. Odrzucając monistyczne, jednoczynnikowe wyjaśnianie rzeczywistości społecznej i opowiadając się za będącym zastosowaniem zasady komplementarności podejściem jednostkowo-strukturalnym, pisał, że głównym przedmiotem socjologii „nie jest ani samo doświadczenie indywidualnego podmiotu, ani jakakolwiek «całość społeczna», lecz uporządkowane w czasie i przestrzeni praktyki społeczne, aktualizacje, społeczne zdarzenia”⁴¹. Zastrzegł przy tym, że przyjęcie tej zasady nie oznacza „legitymizacji eklektycznego, bezkrytycznego łączenia różnych orientacji poznawczych, programów badawczych”, ale otwartość na konfrontowanie tych orientacji i programów oraz będących rezultatem ich aplikacji tez i poglądów⁴². Nietrudno zauważyć, że preferowane przez ks. J. Szymczyka ujęcie wartości wpisuje się w tak rozumianą zasadę komplementarności⁴³.

W przywołanym wyżej I tomie *Studiów nad wartościami* J. Szymczyk zawarł obszernie opracowanie na temat ruchów społecznych⁴⁴, w tomie II *Segmenty aktywności społecznej a wartości*, równie obszernie artykuły *Wartości a zachowania społeczne*⁴⁵, w którym przedstawił m.in. teoretyczny model badania orientacji wartościujących, i *Rudymentarne wartości republikańskie*⁴⁶, a w tomie IV – po-

³⁹ J. Szymczyk, *Socjologiczne rozumienie wartości w aspekcie relacjonistycznym*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2019, t. 62, nr 3, s. 38.

⁴⁰ Tenże, *Katedra Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych...*, s. 146.

⁴¹ Tamże, s. 146–147.

⁴² Tamże, s. 147. Podobnie J. Szymczyk, *Zamiast wprowadzenia. O Katedrze Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych...*, s. 8–10 i tenże, *Instytucje, procesy i systemy społeczne. Makrosocjologia*, w: *100 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Idee. teorie. badania*, red. W. Szymczak, TN KUL, Lublin 2018, s. 74.

⁴³ Zob. szerzej A. Jabłoński, *Jana Szymczyka rozumienie aksjologicznego wymiaru polskiej socjologii*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 45. Autor rozwija tezę, że we wszystkich pracach J. Szymczyka polska socjologia „postrzegana jest jako powiązana z określonym systemem wartości, co wyznacza sposób identyfikowania w niej realnych problemów i poszukiwania najlepszych ich rozwiązań” (s. 37).

⁴⁴ *Specyfika nowych ruchów społecznych*, w: *Wartości – interesy – struktury społeczne*, s. 33–82.

⁴⁵ *Wartości a zachowania i działania społeczne*, w: *Segmenty aktywności społecznej a wartości. Idee i praktyka*, red. J. Szymczyk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 9–35.

⁴⁶ *Rudymentarne wartości republikańskie. Zarys problematyki*, w: *Segmenty aktywności społecznej...*, s. 111–152.

święconym zaufaniu społecznemu, omówił tytułowe zagadnienie z perspektywy wartości⁴⁷ oraz rolę ciała w relacjach społecznych⁴⁸. Tom III w odróżnieniu od pozostałych jest adresowaną do czytelnika anglojęzycznego monografią autor-ską ks. J. Szymczyka prezentującą Jego publikowane wcześniej teksty, m.in. te, opublikowane w tomach I i II serii⁴⁹. Podobny charakter ma ostatnia publikacja książkowa J. Szymczyka, i jedna z ostatnich Jego publikacji w ogóle, napisana z Arkadiuszem Jabłońskim, *Realist-Axiological Perspectives and Images of Social Life*⁵⁰, stanowiąca swego rodzaju testament naukowy Księdza Profesora.

Na osobną uwagę zasługuje także współredaktorstwo J. Szymczyka, z prof. A. Jabłońskim i prof. Mariuszem Zemło, ośmiu tomów *Studiów nad wiedzą*, będących pokłosiem cyklu ogólnopolskich konferencji naukowych pod tym samym tytułem, których był współorganizatorem⁵¹. W ramach tej serii opublikował On kilka artykułów, podejmujących zagadnienia z zakresu socjologii wiedzy, socjologii mass mediów, socjologii życia publicznego i socjologii polityki⁵².

Szczególne miejsce w pohabilitacyjnym dorobku naukowym J. Szymczyka, zaraz po pracach z socjologii wartości, zajmują – mające zresztą także komponent aksjologiczny – publikacje z zakresu socjologii ciała⁵³, a następnie

⁴⁷ *Zamiast wprowadzenia. W stronę socjologii zaufania z perspektywy wartości*, w: *Zaufanie społeczne. Teoria – idee – praktyka*, red. J. Szymczyk, Oficyna Naukowa, Warszawa 2016, s. 7–31.

⁴⁸ *Zaufanie a soma. Rola ciała człowieka w interakcjach społecznych*, w: tamże, s. 403–447.

⁴⁹ *Elements of the Application of the Complementarity Principle. Issues of the Sociology of Subjectivity and Social Structures*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014.

⁵⁰ A. Jabłoński, J. Szymczyk, *Realist-Axiological Perspectives and Images of Social Life. A Century of Sociology at The John Paul II Catholic University of Lublin*, Peter Lang, Berlin 2020.

⁵¹ Zob. Bibliografia publikacji Jana Szymczyka w tym numerze „Zeszytów Naukowych KUL”.

⁵² *Między wolnością a tendencjami uniformizacyjnymi. Z problematyki funkcjonowania mass mediów w demokracji*, w: *Między unifikacją a dezintegracją. Kondycja wiedzy we współczesnym społeczeństwie*, red. A. Jabłoński, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2008, s. 255–271; *Wokół relacjonistycznego rozumienia władzy*, w: *Wiedza – władza*, red. A. Jabłoński, J. Szymczyk, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 51–66; *Układy patronacko-klienckie w perspektywie społecznych uwarunkowań wiedzy: pomiędzy oglądami a obrazami*, w: *Wiedza między słowem a obrazem*, red. A. Jabłoński, J. Szymczyk, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, s. 283–298; *Idea republikanizmu a think-tanki. Polskie realia*, w: *Kontrowersje dyskursywne. Między wiedzą specjalistyczną a praktyką społeczną*, red. A. Jabłoński, J. Szymczyk, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 197–220.

⁵³ *Elementy socjologii ciała*, w: *Socjologia medycyny w multidyscyplinarnych badaniach humanizujących biomedycynę*, red. M. Skrzypek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 197–222; *Elementy interdyscyplinarnej kooperacji socjologii ciała, sportu i turystyki*, w: *Podstawy interdyscyplinarności w naukach o zdrowiu. Poznawcza tożsamość dyscyplin badających socjokulturowy wymiar zdrowia i choroby*, red. M. Skrzypek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 113–136; *Ciało jako wartość*, w: *Leksykon socjologii moralności. Podstawy, teorie, badania, perspektywy*, red. J. Mariański, Nomos, Kraków 2015, s. 79–86; *Socjologia ciała jako nauka*, w: tamże, s. 721–726; *Dysfunkcjonalna recepcja wizerunku ciała człowieka i jej społeczne skutki*, w: *Na krawędzi. Reperkusje zachowań ryzykownych w relacji do ciała*, red. P. Prüfer, Wydawnictwo Naukowe Akademii im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2016, s. 25–47.

socjologii ruchów społecznych⁵⁴, stąd właśnie im osobne artykuły poświęcili w niniejszym numerze „Zeszytów Naukowych KUL” Stanisław Kowalczyk, Monika Adamczyk i Wioletta Szymczak⁵⁵.

Rozległości przedmiotowej dorobku naukowego ks. J. Szymczyka towarzyszyło bogactwo Jego dydaktyki uniwersyteckiej, którą uprawiał z profesjonalizmem i ogromnym zaangażowaniem. Prowadził zajęcia z takich przedmiotów jak: Filozoficzne podstawy światopoglądu, Aksjologia kultury i Historii filozofii z historią myśli społecznej, Filozofia kultury, Filozofia społeczna, a po habilitacji Makrostruktury społeczne w różnych perspektywach teoretycznych, Procesy przemian społeczeństwa globalnego, Zróżnicowanie społeczne, Modele partycypacji społecznej, Niewerbalne formy komunikacji, Socjologia władzy i polityki, Socjologia ciała, Socjologia sportu i turystyki, Socjologia nowych ruchów społecznych.

Ks. prof. J. Szymczyk wypromował ponad stu licencjatów i magistrów oraz troje doktorów⁵⁶. Kilka prac napisanych pod Jego opieką naukową zostało nagrodzonych w ogólnopolskich konkursach⁵⁷. Brał udział w charakterze recenzenta w kilkunastu przewodach doktorskich i habilitacyjnych, także poza swą macierzystą uczelnią. Centralna Komisja do spraw Stopni i Tytułów powoływała go także na członka komisji habilitacyjnych, w tym jako przewodniczącego.

O Jego pozycji naukowej świadczy też powołanie go przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Barbarę Kudrycką na członka Zespołu Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych Państwowej Komisji Akredytacyjnej (2018), a przez premierów Beatę Szydło (2016) i Mateusza Morawieckiego (2018) na członka Rady Centrum Badania Opinii Publicznej.

Jan Szymczyk był czterokrotnie nagradzany przez Rektora KUL, w tym nagrodą indywidualną I stopnia za oryginalne i twórcze osiągnięcia naukowe (2015) i nagrodą indywidualną II stopnia za wybitną działalność organizacyjno-społeczną i popularyzację nauki (2019). W 2012 r. został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

⁵⁴ Zwłaszcza *Specyfika nowych ruchów społecznych; Nowe ruchy społeczne i moralność*, w: *Leksykon socjologii moralności...*, s. 496–502; W. Szymczak, J. Szymczyk, *Socjologia partycypacji społecznej i nowych ruchów społecznych*, w: *100 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim...*, s. 291–315.

⁵⁵ S. Kowalczyk, *Jana Szymczyka socjologia ciała i kultury fizycznej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 55–68; M.D. Adamczyk, *Elementy socjologii ciała w twórczości Jana Szymczyka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 69–83; W. Szymczak, *Nowe ruchy społeczne jako przedmiot badań socjologicznych w ujęciu Jana Szymczyka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 85–105.

⁵⁶ Joanna Kubińska, *Aktywność sportowa jako wartość w świadomości studentów. Na przykładzie Klubów Uczelnianych Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie* (2013), Anna Trojszczak, *Przestrzeń społeczna wielkiego miasta w świadomości działaczy społecznych. Na podstawie badań socjologicznych* (2013), Monika Dobrogowska, *Koncepcja poliarchii w pismach Edmunda Wnuka-Lipińskiego* (2015).

⁵⁷ dw, *Sukces absolwentki KUL*, „Dziennik Wschodni”, 15 kwietnia 2015, <https://www.dziennik-wschodni.pl/lublin/sukces-absolwentki-kul,n1000001153.html> (dostęp: 17.09.2021).

Ks. J. Szymczyk był członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego KUL, warszawskiego Zespołu Kierunków Studiów Społecznych, Komitetu Redakcyjnego „Roczników Nauk Społecznych” i Przewodniczącym Rady Naukowej „Zeszytów Naukowych KUL”.

Był również członkiem Rady Regionalnej Sekcji Nauki Regionu Środkowo-wschodniego NSZZ „Solidarność” oraz Klubu Obywatelskiego im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego.

Mimo iż nie szukał rozgłosu i cenił sobie prywatność, na różne sposoby angażował się w życie publiczne, także polityczne, przede wszystkim – co zrozumiałe – piórem. Czynił to najpierw na samym początku swojej drogi naukowej, w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych, głównie na łamach katolickiego tygodnika społecznego „Ład”, komentując i oceniając zjawiska społeczne i polityczne z perspektywy personalizmu oraz katolickiej nauki społecznej, a niekiedy także formułując postulaty i rady w tym zakresie⁵⁸. Swoją rolę traktował jako „skromną odpowiedź” w sprawie praktycznego zastosowania katolickiej nauki społecznej, a zarazem jako sprawdzian jej metod w porównaniu do metod alternatywnych⁵⁹.

Do tej formy wypowiedzi, ale bardziej rozbudowanej, bardziej emocjonalnej i wyrazistej, powróci dopiero po ponad dwudziestu latach, a więc już jako dojrzały uczony, na łamach dwóch pism o orientacji konserwatywnej i narodowej: „Arcana” i „Wiara, Patriotyzm i Sztuka” (WPiS). W tekstach tam publikowanych, niejednokrotnie o walorach naukowych, krytykował, z jednej strony, mający poważne konsekwencje polityczne i społeczne, także w systemie wartości zwłaszcza młodych Polaków, brak zerwania z PRL i dekomunizacji, dyskredytowanie patriotyzmu, politykę tzw. „pedagogiki wstydu”, wykorzystywanie w walce politycznej przez ówczesną opozycję instytucji Unii Europejskiej⁶⁰. Widział w tym kwestionującą sens nauczania o wartościach „atrofię zasady odpowiedzialności jako jednej z rudymenarnych reguł ładu aksjonormatywnego”⁶¹ i wskazywał na potrzebę „zaistnienia w świadomości i działaniach społecznych Polaków zrębów adekwatnej aksjologii życia publicznego, takich jak: szacunek dla państwa, wspólnoty narodowej, dziedzictwa przeszłości (...), etos służby cywilnej (...), uczciwa i rzetelna praca każdego obywatela (...), nieoszukiwanie własnego państwa, rozwijanie polskiego kapitalizmu w duchu społecznej odpowiedzialności biznesu (...)”⁶².

J. Szymczyk przedstawiał i krytykował działania liberalnych i lewicowych elit politycznych oraz *mainstreamu* elit opiniotwórczych, w tym akademickich,

⁵⁸ W stronę chadecji, „Ład” 1993, R. 11, nr 45, s. 1, 7; O zasadzie pomocniczości, „Ład” 1994, R. 12, nr 8, s. 1, 4; Gmina, czyli wspólnota, „Ład” 1994, R. 12, nr 17, s. 1, 4.

⁵⁹ W stronę chadecji..., s. 7.

⁶⁰ Wokół (nie)odpowiedzialności: między PRL a III RP, „Arcana” 2018, nr 142, s. 22–33.

⁶¹ Tamże, s. 33.

⁶² Tamże.

akceptujących, a nawet promujących programy, ruchy i działania godzące w tradycyjne wartości, takie jak religia, życie nienarodzonych, rodzina oparta na małżeństwie rozumianym jako związek mężczyzny i kobiety, mające miejsce także na uczelniach polskich przypadki ograniczania wolności wyrażania opinii chrześcijańsko-konserwatywnych⁶³. Potępiał działania środowisk spod znaku radykalnego feminizmu, gender oraz LGBT+, w szczególności ataki na wolność religii, ośmieszanie, profanację miejsc, obiektów i symboli religijnych, podważanie tradycyjnej moralności seksualnej oraz instytucji rodziny⁶⁴. Odnosząc się do sporów w tym zakresie jako publicysta, „nie był bezstronnym obserwatorem, symetrystą, który waży racje obu stron (...), gdyż był (...) przede wszystkim rzecznikiem rzeczywistości opartej na fundamentach wartości chrześcijańskich (...)”⁶⁵. Zagrożeń dla nich upatrywał w różnych środowiskach, także w samym Kościele. Wskazując, że oprócz koronawirusa mamy w Polsce do czynienia z „pandemią grzechu”, z goryczą konstatował, że w świetle badań socjologicznych przeprowadzonych w czasie lockdownu na liście tęsknot Polaków, w większości przecież katolików, „zabrakło tęsknoty za sacrum, przestrzenią świątyni, sakramentami”⁶⁶.

Ksiądz Profesor Jan Szymczyk wartości nie tylko szukał, odkrywał i badał, ale także je praktykował, służył im i ich bronił. Jako chrześcijanin i kapłan, uczony i Polak starał się być wierny tym, które uważał za wartości prawdziwe: religii, prawdzie i Polsce. Swoją wspomnianą wyżej debiut pisarski – młodzieńczy esej *O miłosierdziu Bożym i o sprawiedliwości ludzi* rozpoczął wezwaniem bł. Stefana Kardynała Wyszyńskiego: „Czuwajmy, aby nie skamieniały nam serca, aby miłość rodziła błogosławione owoce czynów w codziennym życiu!”⁶⁷. Jego praca duszpasterska, naukowo-dydaktyczna i publicystyka były na to wezwanie odpowiedzią.

Bibliografia

- Archiwum Uniwersyteckie KUL, Referat Personalny, Akta osobowe pracowników, Szymczyk Jan, ks., sygn. A-2906.
 Archiwum Uniwersyteckie KUL, Wydział Nauk Społecznych, Akta osobowe studentów, Szymczyk Jan, ks. (1992–1996), sygn. NS 43702 (AU KUL, WNS).

⁶³ *Na pasywność katolików liczą tęczowi*, „WPiS” 2019, nr 9, s. 12–16; *W kręgu pychy. O krainie demiurgii i barbarii*, „Arcana” 2019, nr 147, s. 28–29; *Rektorzy – obrońcy gender*, „WPiS” 2020, nr 10, s. 21–24;

⁶⁴ *Na pasywność katolików liczą tęczowi...*, s. 12–13.

⁶⁵ Z. Zagała, *Ogrodnik w świecie demiurgów i barbarzyńców. O aksjologii posługi słowa ks. prof. Jana Szymczyka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, nr 1–2, s. 116.

⁶⁶ J. Szymczyk, *Chrześcijanin w czasie zarazy*, „WPiS” 2020, nr 5, s. 64.

⁶⁷ S. Wyszyński, *Druga kromka chleba: wybór myśli i aforyzmów z kazań, przemówień i rozważań*, Pallottinum, Poznań-Warszawa 1976, s. 39.

- Szymczyk J., *Zasada dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli Szkoły Lubelskiej*, Lublin 1996, rozprawa doktorska, mps., ss. 310, AU KUL, WNS.
- Szymczyk J., *Prawa osobowe człowieka w świetle encyklik społecznych Jana Pawła II*, Lublin 1989, praca magisterska, mps., ss. 85, AU KUL, WNS.
- Adamczyk M.D., *Elementy socjologii ciała w twórczości Jana Szymczyka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 69–83.
- C.J., *Nagroda Pokojowa im. św. o. Maksymiliana Marii Kolbe i Reinholda Schneidera*, „Biuletyn Informacyjny KUL” 1983, nr 1–2, s. 135–136.
- Cieszkowski J., *Diariusz wydarzeń uniwersyteckich: styczeń – marzec 1983*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1983, t. 26, nr 1, s. 92–95.
- dw, *Sukces absolwentki KUL*, „Dziennik Wschodni” 15 kwietnia 2015, <https://www.dziennikwschodni.pl/lublin/sukces-absolwentki-kul,n,1000001153.html> (dostęp: 17.09.2021).
- Dziennikarski opłatek*, „Słowo Ludu – Wydanie Radomskie” 1994, nr 6 (13409), s. 1.
- Habowski M., *Miedzy rodziną a państwem. Struktury pośrednie w świetle prasy katolickiej w Polsce (1989–1995)*, Oficyna Wydawnicza „Arboretum”, Wrocław 2006, s. 17–32.
- Jabłoński A., *Jana Szymczyka rozumienie aksjologicznego wymiaru polskiej socjologii*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 37–54.
- Jabłoński A., J. Szymczyk, *Realist-Axiological Perspectives and Images of Social Life. A Century of Sociology at The John Paul II Catholic University of Lublin*, Peter Lang, Berlin 2020.
- Konkurs, „Przegląd Uniwersytecki” 1993, R. 5, nr 4, s. 24.
- Kowalczyk S., *Jana Szymczyka socjologia ciała i kultury fizycznej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 55–68.
- Opłatek dziennikarski w Radomiu*, „Słowo – Dziennik Katolicki” 1994, nr 13, s. 7.
- Ossowski z perspektywy półwiecza, red. A. Sułek, Oficyna Naukowa, IS UW, Warszawa 2014.
- Płusa S., *Homilia podczas mszy św. pogrzebowej Jana Szymczyka*, <https://diecezja.radom.pl/pogrzeb-sp-ks-prof-jana-szymczyka/> (dostęp: 17.09.2021).
- Szymczak W., *Nowe ruchy społeczne jako przedmiot badań socjologicznych w ujęciu Jana Szymczyka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 85–105.
- Szymczak W., J. Szymczyk, *Socjologia partycypacji społecznej i nowych ruchów społecznych, w: 100 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Idee. teorie. badania*, red. W. Szymczak, TN KUL, Lublin 2018, s. 291–315.
- Szymczyk J., *Aksjologiczno-socjologiczne elementy sztuki w pismach Stanisława Ossowskiego*, „Kultura i Społeczeństwo” 2003, nr 2, s. 51–70.
- Szymczyk J., *Chrześcijanin w czasie zarazy*, „WPiS” 2020, nr 5, s. 62–64.
- Szymczyk J., *Ciało jako wartość*, w: *Leksykon socjologii moralności. Podstawy, teorie, badania, perspektywy*, red. J. Mariański, Nomos, Kraków 2015, s. 79–86.
- Szymczyk J., *Dobro wspólne a prawa człowieka w ujęciu przedstawicieli lubelskiej szkoły katolickiej nauki społecznej, w: Pomiędzy etyką a polityką. 80 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1918–1998)*, red. E. Hałas, Lublin 1999, s. 277–297.
- Szymczyk J., *Dysfunkcyjna recepcja wizerunku ciała człowieka i jej społeczne skutki, w: Na krawędzi. Reperkusje zachowań ryzykownych w relacji do ciała*, red. P. Prüfer, Wydawnictwo Naukowe Akademii im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2016, s. 25–47.
- Szymczyk J., *Elements of the Application of the Complementarity Principle. Issues of the Sociology of Subjectivity and Social Structures*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014.
- Szymczyk J., *Elementy socjologii ciała, w: Socjologia medycyny w multidyscyplinarnych badaniach humanizujących biomedycynę*, red. M. Skrzypek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 197–222.
- Szymczyk J., *Elementy interdyscyplinarnej kooperacji socjologii ciała, sportu i turystyki, w: Podstawy interdyscyplinarności w naukach o zdrowiu. Poznawcza tożsamość dyscyplin badających socjokulturowy wymiar zdrowia i choroby*, red. M. Skrzypek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 113–136.

- Szymczyk J., *Gmina, czyli wspólnota, „Ład”* 1994, R. 12, nr 17, s. 1, 4.
- Szymczyk J., *Hierarchiczny charakter dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli szkoły lubelskiej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1999, t. 27, z. 1, s. 33–49.
- Szymczyk J., *Idea republikanizmu a think-tanki. Polskie realia*, w: *Kontrowersje dyskursywne. Między wiedzą specjalistyczną a praktyką społeczną*, red. A. Jabłoński, J. Szymczyk, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 197–220.
- Szymczyk J., *Immanentny i instrumentalny aspekt dobra wspólnego*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1998, t. 26, z. 1, s. 157–170.
- Szymczyk J., *Instytucje, procesy i systemy społeczne. Makrosocjologia*, w: *100 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Idee. teorie. badania*, red. W. Szymczak, TN KUL, Lublin 2018, s. 63–85.
- Szymczyk J., *Jakie państwo: opiekuńcze czy pomocnicze?*, „Chrześcijanin w Świecie” 1993, R. 23, nr 2, s. 209–230.
- Szymczyk J., *Katedra Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych. W stronę realizacji zasady komplementarności*, w: *Tradycja i współczesność. 90 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. S. Fel, J.P. Gałkowski, J.M. Zabielska, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 146–147.
- Szymczyk J., *Koncepcja ładu porozumień międzygrupowych w ujęciu Stanisława Ossowskiego*, „Zeszyty Społeczne KIK” 2001, R. 9, nr 9, s. 149–158.
- Szymczyk J., *The Lublin School Representatives’ Approach to the Normative Character of the Common Good*, w: *Ku prawdzie we wspólnocie człowieka i Boga. Studia dedykowane ks. Stanisławowi Kowalczykowi*, red. E. Balawajder, P. Nitecki, A. Jabłoński, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Sandomierz 1997, s. 289–300.
- Szymczyk J., *Między wolnością a tendencjami uniformizacyjnymi. Z problematyki funkcjonowania mass mediów w demokracji*, w: *Między unifikacją a dezintegracją. Kondycja wiedzy we współczesnym społeczeństwie*, red. A. Jabłoński, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2008, s. 255–271.
- Szymczyk J., *Na pasywność katolików liczą tęczowi*, „WPiS” 2019, nr 9, s. 12–16.
- Szymczyk J., *Nowe ruchy społeczne i moralność*, w: *Leksykon socjologii moralności. Podstawy, teorie, badania, perspektywy*, red. J. Mariański, Nomos, Kraków 2015, s. 496–502.
- Szymczyk J., *O zasadzie pomocniczości, „Ład”* 1994, R. 12, nr 8, s. 1, 4.
- Szymczyk J., *Odkrywanie wartości. Z problematyki socjologiczno-aksjologicznej*, Polihymnia, Lublin 2004.
- Szymczyk J., *Patrząc na ten świat*, [b.w.], Radom 1991.
- Szymczyk J., *Pomiędzy marzeniami a faktami. Szkice socjologiczne*, Norbertinum, Lublin 2005.
- Szymczyk J., *Posługa słowa i modlitwy – społeczne nauczanie ks. Romana Kotlarza w kontekście „wydarzeń radomskich”*, „Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego” 1990, t. 27, z. 1–2, s. 85–97.
- Szymczyk J., *Reinhold Schneider – myśliciel również na dziś*, „Niedziela” 1986, nr 47, s. 5, 7.
- Szymczyk J., *Rektorzy – obrońcy gender*, „WPiS” 2020, nr 10, s. 21–24.
- Szymczyk J., *Rozumienie wartości w pismach Stanisława Ossowskiego*, „Summarium” 2001/2002, R. 30/31, s. 53–73.
- Szymczyk J., *Rudymentarne wartości republikańskie. Zarys problematyki*, w: *Segmenty aktywności społecznej a wartości. Idee i praktyka*, red. J. Szymczyk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 111–152.
- Szymczyk J., *Socjologia ciała jako nauka*, w: *Leksykon socjologii moralności. Podstawy, teorie, badania, perspektywy*, red. J. Mariański, Nomos, Kraków 2015, s. 721–726.
- Szymczyk J., *Socjologiczne rozumienie wartości w aspekcie relacjonistycznym*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2019, t. 62, nr 3, s. 35–54.
- Szymczyk J., *Układy patronacko-klienckie w perspektywie społecznych uwarunkowań wiedzy: pomiędzy oglądami a obrazami*, w: *Wiedza między słowem a obrazem*, red., A. Jabłoński, J. Szymczyk, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, s. 283–298.
- Szymczyk J., *Uwarunkowania współczesnej polskiej socjologii*, „Studia Diecezji Radomskiej” 2002, t. 4, s. 355–364.

- Szymczyk J., *W kręgu pychy. O krainie demiurgii i barbarii*, „Arcana” 2019, nr 147, s. 21–34.
- Szymczyk J., *W stronę chadecji*, „Ład” 1993, R. 11, nr 45, s. 1, 7.
- Szymczyk J., *Wartości a zachowania i działania społeczne*, w: *Segmenty aktywności społecznej a wartości. Idee i praktyka*, red. J. Szymczyk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 9–35.
- Szymczyk J., *Wartości – interesy – struktury społeczne. Uwarunkowania ludzkiej kreatywności i partycypacji w życiu publicznym*, red. J. Szymczyk, Norbertinum, Lublin 2010.
- Szymczyk J., *Wokół (nie)odpowiedzialności: między PRL a III RP*, „Arcana” 2018, nr 142, s. 22–33.
- Szymczyk J., *Wokół relacjonistycznego rozumienia władzy*, w: *Wiedza – władza*, red. A. Jabłoński, J. Szymczyk, M. Zemło, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 51–66.
- Szymczyk J., *Zamiast wprowadzenia. O Katedrze Socjologii Makrostruktur i Ruchów Społecznych*, w: *Wartości – interesy – struktury społeczne. Uwarunkowania ludzkiej kreatywności i partycypacji w życiu publicznym*, Norbertinum, Lublin 2010, s. 5–15.
- Szymczyk J., *Zamiast wprowadzenia. W stronę socjologii zaufania z perspektywy wartości*, w: *Zaufanie społeczne. Teoria – idee – praktyka*, red. J. Szymczyk, Oficyna Naukowa, Warszawa 2016, s. 7–31.
- Szymczyk J., *Zaufanie a soma. Rola ciała człowieka w interakcjach społecznych*, w: *Zaufanie społeczne. Teoria – idee – praktyka*, red. J. Szymczyk, Oficyna Naukowa, Warszawa 2016, s. 403–447.
- Szymczyk J., *Specyfika nowych ruchów społecznych*, w: *Wartości – interesy – struktury społeczne. Uwarunkowania ludzkiej kreatywności i partycypacji w życiu publicznym*, red. J. Szymczyk, Norbertinum, Lublin 2010, s. 33–82.
- Szymczyk Jan, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, red. E. Gigilewicz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018, s. 446.
- Szymczyk Jan, w: G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Katolicka Agencja Informacyjna, Warszawa 1996, s. 367.
- Wyszyński S., *Druga kromka chleba: wybór myśli i aforyzmów z kazań, przemówień i rozważań*, Pallottinum, Poznań-Warszawa 1976.
- Zagała Z., *Ogrodnik w świecie demiurgów i barbarzyńców. O aksjologii posługi słowa ks. prof. Jana Szymczyka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2021, t. 64, nr 1–2, s. 107–119.
- Życiorys ks. dra Jana Szymczyka, „Kronika Diecezji Radomskiej” 1996, R. 5, nr 2/3 (18/19), s. 299.

Streszczenie

Artykuł przedstawia biografię naukową śp. Księdza Profesora Jana Szymczyka, Kierownika Katedry Struktury, Procesów Społecznych i Pracy Socjalnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Dyrektora Instytutu Nauk Socjologicznych, Przewodniczącego Rady Naukowej „Zeszytów Naukowych KUL”. J. Szymczyk ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Sandomierzu, otrzymując magisterium teologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1989 r. W tym samym roku otrzymał w Radomiu święcenia kapłańskie. Przez cztery następne lata pracował jako wikariusz w parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Radomiu. W latach 1992–1996 pełnił funkcję diecezjalnego duszpasterza tamtejszego środowiska akademickiego oraz diecezjalnego duszpasterza ds. środków społecznego przekazu. W 1996 r., po 4 letnich studiach doktoranckich w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, obronił pracę doktorską pt. *Zasada dobra wspólnego w ujęciu przedstawicieli Szkoły Lubelskiej* i otrzymał doktorat z socjologii. Habilitował się w KUL w 2007 na podstawie dorobku naukowego, w tym rozprawy habilitacyjnej *W świecie ludzkich kreacji. Stanisława Ossowskiego koncepcja rzeczywistości społecznej*. Od 1996 r. był On zatrudniony w KUL jako asystent, następnie jako adiunkt, a od 2009 r. jako profesor nadzwyczajny. Jego dorobek obejmuje ponad 150 publikacji, w tym 6 książek autorskich i 12 prac zbiorowych pod jego redakcją lub współredakcją. Był uznanym specjalistą przede wszystkim w zakresie socjologii wartości, a następnie socjologii ruchów społecznych, socjologii ciała, socjologii sportu, socjologii życia publicznego, znawcą twórczości Stanisława Ossowskiego. Także jego prace publicystyczne, zwłaszcza te opublikowane w ostatnich kilku latach jego życia, odnoszą się do war-

tości i świadczą o jego wrażliwości aksjologicznej. Był również doskonałym i oddanym studentom dydaktykiem. Jan Szymczyk zmarł przedwcześnie 15 listopada 2021 r. w Lublinie, pozostawiając w smutku swoich nauczycieli, mistrzów, współpracowników i studentów, gdyż był lubiany i ceniony za swą naukową solidność, profesjonalizm i zaangażowanie, za życzliwość, wrażliwość i skromność.

Słowa kluczowe: Jan Szymczyk, socjologia polska, socjologia wartości

In Service of Values Rev. Prof. Jan Szymczyk (1963–2020)

Summary

The article presents the intellectual biography of the late Rev. Professor Jan Szymczyk, Head of the Department of Social Structures, Processes and Social Work, Director of Institute of Sociological Sciences at the John Paul II Catholic University of Lublin, Chairman of the Scholarly Council of the quarterly "Zeszyty Naukowe KUL" (KUL Research Bulletin). J. Szymczyk graduated from the Higher Theological Seminary in Sandomierz with his M.A. degree in theology earned from the Catholic University of Lublin in 1989. The same year he was ordained priest in Radom. For the next four years he worked as a vicar in the Parish of Our Lady of Częstochowa in Radom. In the years 1992–1996, Jan Szymczyk was a diocesan academic chaplain and a diocesan chaplain for social communication. In 1996 he completed a 4-year Ph.D. course at the Catholic University of Lublin, defended his Ph.D. thesis entitled *The Principle of the Common Good according to the Representatives of the Lublin School* and earned a doctoral degree in sociology. He habilitated in sociology (specialty – sociology of values) at the John Paul II Catholic University of Lublin in 2007 on the basis of his research achievements, including his habilitation thesis *In the World of Human Creations. Stanisław Ossowski's Concept of Social Reality* (2005). In 1996, he got a full-time position at the Catholic University of Lublin as an assistant researcher, then assistant professor, to become an associate professor in 2009. The publications record includes over 150 entries, including 6 books and 12 edited or co-edited volumes. Two books are in English: *Elements of the Application of the Complementarity Principle. Issues of the Sociology of Subjectivity and Social Structures* (2014), and *Realist-Axiological Perspectives and Images of Social Life. A Century of Sociology at The John Paul II Catholic University of Lublin* (co-authored with A. Jabłoński, 2020). He was a recognized specialist, primarily in the sociology of values, and then in the sociology of social movements, sociology of the body, sociology of sports, sociology of public life and an expert on Stanisław Ossowski's research legacy. He was an excellent and devoted academic teacher. His journalistic works, especially those published in the last few years of his life, also deal with values and prove their author's axiological sensitivity. Professor Jan Szymczyk died prematurely on November 15, 2021 in Lublin, leaving his teachers, colleagues and students in regret. He was liked and appreciated for his scientific reliability, professionalism and commitment, for his kindness, sensitivity and modesty.

Key words: Jan Szymczyk, Polish sociology, sociology of values